

Kontoret for voldsoffererstatning
Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre

Stáhtabuhtadus veahkaválddi gillájeddjiide

Diehtjuohkin veahkaválddigillájeaddjiid
sáhtalaš buhtadusortnega birra- almmuhuvvon
Veahkaválddi gillájeaddjiid buhtaduskontuvrra bokte

Golgotmánnu 2006
Almmuhuvvon: 10 000

Teaksta: Vuosttaškonsuleanta Joachim Fiskum,
Veahkaválddi gillájeaddjiid buhtaduskontuvra
Govat: Ráđđeaddi Berit Roaldseth,
Veahkaválddi gillájeaddjiid Ráđđeaddinkontuvra
Mátta-Trøndelágas
Jorgalan: SámiPress, Heaika Skum

Leat go gillán ja vaháguvvon ránggáštuslaš daguid vuodul?

Leat go fallehuvvon dahje vásihan rumašlaš dahje seksuála illásteami, dahje eará ládje vásihan ránggáštuslaš daguid juogo *veahkaválddalaš dahje bákkolaš*, ja leat *peršovnnalaččat gillán*, de sáhtát oažžut buhtadusa stáhtas. Jus veahkaválddi gillájeaddji jápmá, de sáhttet lagamuččat oažžut buhtadusa. Eaktun lea ahte *čielgasit lea duođaštuvvon* ahte ránggáštuslaš vearddahkku lea dáhpáhuvvan. Ferte maiddei duođaštit *oktavuođa* gaskal veahkaválddšálašvuoda ja vahága man ovddas ohcá buhtadusa.

Máid mearkkaša doaba olmmošvahát?

Olmmošvahágiin oaivilduvvo psykalaš dahje fysalaš vahágat. Vahágat maid oaidná dakkaviđe manjil veahkaválddálašvuoda, nugomat doddjon njunnedákti, buohtastahattojuvvo vahágiiguin maid mánjelis vásiha, nugomat guhkitáiggevahágiid dahje vuoinjašdoarggástusa.

Máid mearkkaša doaba navddus veahkaválddálašvuodta dahje bággejuvpmi?

Doaba veahkaválddálašvuodta ipmirduvvo fápmogeavaheapmin nuppi olbmo vuostá, nugomat časkin ja čiekčan. Bággejuvpmi lea go juogo fápmogeavaheami dahje uhkideami bakte váikkuha nuppi olbmo dahkat, gierdat ja hilgut juoga maidnu. Varrageahpat dahje mánáid seksuálalaš illásteapmi dávjá dáhpáhuvvo bággeama bakte, vaikko ii njuolgut veahkaválddálašvuoda bakte.

*Eaktun lea ahte
čielgasit lea
duođaštuvvon
ahte ránggáštuslaš
vearddahkku lea
dáhpáhuvvan.*

*Olmmošvahágiin
oaivilduvvo
psykalaš dahje
fysalaš vahágat.*

Máid mearkkaša čielgasiid duođastit ahte ránggáštuslaš veahkaválddálašvuohta lea dáhpáhuvvan?

Buhtadusáššiin ii leat seamma garra duođastusgáibádus go dalle go dupmejuvvo ja ránggáštuvvo. Dattetge ii leat doarvái ahte dat jáhkkimis (badjel 50 %) lea dáhpáhuvvan. Dás gáibiduvvo eanet jáhkehahtiivuohta ahte lea dáhpáhuvvan ránggáštuslaš veahkaválddálašvuohta.

Máid mearkkaša go gáibiduvvo duođastus ahte lea veahkaválddálašvuohta mii lea vahága sivvan man ovddas ohca buhtadusa?

Ferte duođastit ahte lea ránggáštuslaš veahkaválddálašvuohta mii lea vaháguvvama sivvan man ovddas ohca buhtadusa. Julggaštus juogo doaktáris dahje bátnedoaktáris sáhtta leat doarvái. Dasa lassin ferte earuhit earenoamáš ja vuordetmeahttun váikkuhusaid ránggáštuslaš dagus, ja dilálašvuođaid gos ii leat doarvái čanastat gaskal roasmahuvvama ja vahága.

Máid berre dahkat jus galga oažžut buhtadusa?

Váldde oktavuoda politiijain

Vuosttažettiin ferte ášši váidit politiijaide ja gáibidit ránggáštusa. Dan ferte dahkat farggamusat dárbašmeahttun vuordima haga. Dán mearrádusa čuovvut hui garrasit. Dain oktavuodain go veahkaválddálašvuohta lea dupmejuvvo, dahje

ahte gillájeaddji lea sorjavaš veahkaválddálašvuohta, dahje lea vuollil válddálaš agi, dalle lea vejolaš spiehkastit eavttus.

Viidáset ferte buhtadusgáibádus ovddiduvvot vejolaš ránggáštusáššis veahkaválddálašvuohta. Go don ovddidat váidaga, galget politiijat dus jearrat ahte galgá go buhtadusgáibádus ovddiduvvot ášši mielde. Dan fertet duođastit. Gáibádus sáhtta maid dai ovddiduvvot politiijaide manjin. Lea dehálaš ahte nu dahkko.

Sádde ohcamušat veahkaválddi gillájeaddjiid buhtaduskontuvrii

Ohcamuš oažžut veahkaválddi gillájeaddjiid buhtadusa sáddejuvvo dohkkehuvvon skoviin. Don oaččut ohcanskovi politiijas, veahkaválddi gillájeaddjiid ráđdeaddinkontuvrras dahje veahkaválddi gillájeaddjiid buhtaduskontuvrras. Doppe sáhtat oažžut veahki deavdit skovi. Skovi sáhtat maid dai viežžat interneahtas www.voldsoffererstatning.no

Lea dehálaš čállit beaivvi goas vahat dáhpáhuvai ja goas ášši váidojuvvui politiijaide. Čále áinnas váidinášši nummira maid politiijain oaččut. Devdojuvvo skovi oktan mildosiin sáddejuvvo veahkaválddi gillájeaddjiid buhtaduskontuvrii.

Sáddet ohcamuša oažžut veahkaválddi gillájeaddjiid buhtadusa ii mávsse maidege. Goluid ohcama oktavuodas, šattat dábálaččat ieš máksit. Jus dárbašat advokáhtas veahki, de sáhtta leat vejolašvuohta daid goluid oažžut máksuojuvot stáhtas. Du advokáhta dahje fylkkamánni sáhttet veahkehit eanet dieđuiguin njuolggadusaid birra. Dieđut gávdnojit maid dai dán neahtasiiddus: www.frirettshjelp.dep.no

Sáddet ohcamuša oažžut veahkaválddi gillájeaddjiid buhtadusa ii mávsse maidege.

Ferte duođastit ahte lea ránggáštuslaš veahkaválddálašvuohta mii lea vaháguvvama sivvan man ovddas ohca buhtadusa.

Mii sáhtttá buhtaduvvot?

Ekonomálaš vahágat buhtaduvvojit

- Golut dálkkaslaš dikšui, iežasmáksui, dálkasiidda, ja mátkegoluide divššu oktavuodas.
- Golut bátnevahágiid dálkcodeames.
- Buhtadus billistuvvon biktasiid ovddas ja eará adnoringgaide mat ledje badjelasas go veahkaválddálašvuolta dáhpáhuvai.
- Buhtadus jus manahat dietnasa vahága olis.
- Boahttevaš dietnasa manaheapmi vahága dihte.
- Boahttevaš golut vahága olis.

Vahát man ovddas ohccojuvvo buhtadas ferte duođaštuvvot. Dat mearkkaša ahte don berret sáddet mildosiid mat duoštit goluid. Dat sáhtttá leat juogo goluidmeroštallan dahje máksoduođaštus bátnedoaktáris ja doaktáris, máksoduođaštusa jus leat šaddan biktasiid oastit, julggaštus bargoaddis go leat manahan dietnasa, duođaštuvvon mángosat iešdieđahusas, livdnetbáhpiriin jna.

Vahátbuhtadus

Jus oaččut bistevas ja stuora dálkkaslaš vahága veahkaválddálašvuoda olis, de sáhtát ohcat vahátbuhtadusa jus spesialistadoavttir duođašta ahte veahkaválddálašvuolta lea dagahan unnimusat 15 % dálkkaslaš lámisvuoda ja mii bistá lagabui 10 jagi dahje guhkit. Vahátbuhtadus gáibida danin dálkkaslaš duođaštusa.

Vahát berre dássejuvvot ovdal go dálkkaslaš lámisvuolta guorahallojuvvo. Danin eai leat makkárge eastagat ahte álg-

gos ozat buhtadusa ekonomalaš vahágiid ovddas ja vejolaš šállobuhtadusa, ja manjil ozat vahátbuhtadusa go čielgá ahte vahát lea bistevas. Vahtábuhtadusgáibáduš ferte gal ovddiduvvot ovdal boarásnuvvanáigemeari loahpa.

Šállobuhtadus

Šállobuhtadus lea árvvoštallama vuodul meroštallojuvvon ovttageardde máksun gillámušaid ja vahágiid ovddas ja eará loavkideami ovddas dahje vahága ovddas mas ii lea ekonomálaš váikkuhus.

Šállobuhtadusa sturrodat mearriduvvo hálddašan- ja duopmostuolu geavadaga vuodul. Danin ii leat dárbu almmuhit šállobuhtadusa supmi.

Buhtadus oapmehaččaide

Oapmehaččain dasa gii heakkahuvvo veahkaválddálašvuoda dihte, sáhtttá leat vuoigatvuolta oažžut veahkaválddálašvuoda buhtadusa. Veahkaválddálašvuoda buhtadus jus manaha fuolaheaddji boahta oapmehažžii dahje oapmehaččaide geaid váini ovdal jápmima ollásit dahje belohakkii fuolahii. Buhtadus galgá gokčat hávdángoluid, ja govttolašvuoda vuodul maiddái eará goluid jápmima oktavuodas. Sáhtttá maid juolluduvvot šállobuhtadus leskii, guoibmái, mánáide dahje váhnemiidda.

*Oapmehaččain
dasa gii
heakkahuvvo
veahkaválddála-
švuoda dihte, sáhtttá
leat riekti oažžut
veahkaválddála-
švuoda
buhtadusa.*

*Vahátbuhtadus
gáibida dálkkaslaš
duođaštusa.*

Goas ja gos dáhpáhuvai ránggáštuslaš dahkku?

Buohkat geat leat vaháguvvon ránggáštuslaš dagus mii lea dáhpáhuvvan Norggas maŋŋil ođđajagimánu 1.beaivvi 1975 sáhttet oažžut buhtadusa dán ortnega vuodul. Sidjiide geat leat vaháguvvon maŋŋil ođđajagimánu 1.beaivvi 1975 dát ortnet ii guoskka. Jus lea vaháguvvon olgoriikkas sáhtát soames spiehkastaga vuodul oažžut buhtadusa.

Boarásnuvvan

Jus ohccojuvvo buhtadus ránggáštuslaš dagu ovdas mii dáhpáhuvai ovdal suoidnemánu 1.beaivvi 2001, de veahkaválddalašvuoda buhtadusohcamuš stáhtas ii boarásnuva. Buhtadusohcan ránggáštuslaš dagu ovdas mii lea dáhpáhuvvan maŋŋil suoidnemánu 1.beaivvi 2001, de lea dábálaš borásnuvvanáigemearri golbma jagi borásnuvvanlága mielde. Gáibádus dattege ii boarásnuva ovdal go ránggáštuslaš dahkku boarásnuvvo ránggáštuslága mielde.

Man stuora buhtadusa sáhtá oažžut veahkaválddalašvuoda olis?

Don it oaččo buhtadusa jus vahát lea unnit go duhát ruvnno. Suoidnemánu 1.beaivvi 2001 rájes loktejuvvui buhtadusmearri juohke vahága ovdas 20 geardá albmotoaju vuodđosupmi. Miessemánu 1.beaivvi 2006 rájes mearkaša dát 1 257 840 ruvnno. Jus leat vaháguvvon ovdal suoidnemánu 1.beaivvi 2001, de lea bajimus buhtadusrádjji 200 000 ruvnno. Jus leat vaháguvvon ovdal ođđajagimánu 1.beaivvi 1994, de lea bajimus buhtadusrádjji 150 000 ruvnno.

Buohkat geat leat vaháguvvon ránggáštuslaš dagus mii lea dáhpáhuvvan Norggas maŋŋil ođđajagimánu 1.beaivvi 1975 sáhttet oažžut buhtadusa dán ortnega vuodul.

Go buhtadusa sturrodas mearriduvvo, de dollet seamma stuora oasi buhtadusas go dan maid earáin juo oaččut. Dat sáhtá leat oadju, ealáhatruhta, dáhkádus dahje buhtadus sus gii lea vaháguvvana dagahan. Jus ieš maid leat leamašan mielde daguheamen vahága de sáhtá buhtadus unniduvvot.

Áššemeannudeapmi

Áššemeannudeapmi dahkko čálalaččat. Politijadokumeantain lea stuora mearkašupmi buhtadusa mearrideames, ja virolaččat viežžá veahkaválddi gillájeddjiid buhtaduskontuvra dáid dokumeantaid. Veahkaválddi gillájeddjiid buhtaduskontuvra vuordá dábálaččat politijáid dutkama ja ránggáštusášši duomu ovdal go mearridit buhtadusášši. Vaikko ášši heaitiheapme leage ránggáštusášši boadus, sáhtá oažžut veahkaválddi gillájeaddji buhtadusa stáhtas. Veahkaválddi gillájeddjiid buhtaduskontuvra árvvoštalla iešheanalaččat duođastusaid mat ledje ránggáštusáššis.

Veahkaválddi gillájeddjiid buhtaduskontuvra mearrádusa sáhtá váidit veahkaválddi gillájeddjiid buhtadusnammagodai. Dus lea vejolašvuoha čuovvut ja gullát go du váiddaášši gieđahalloyuvvo.

Bahádahkkit eai leat bealálaččat veahkaválddi gillájeddjiid buhtadusáššis.

Veahkaválddi gillájeddjiid buhtaduskontuvra dat mearrida galget go gáibidit ruđaid ruovttoluotta bahádahkkit. Son šaddá dalle bealálaš regreassaáššis, ja galga oažžut geahččat buhtadusášši dokumeantaid.

Bahádahkkit eai leat bealálaččat veahkaválddi gillájeddjiid buhtadusáššis.

Láhkarihkuma gillájeddiid ráđdeaddinkontuvra

Leat go ieš dahje du lagamusat vásihan vearredagu dahje rihkolašvuođa ja dárbbasit soapmasa geainna humadit? Dárbbasat go ráđi, bagadallama ja geavtlaš veahki, de sáhtát váldit oktavuođa láhkarihkuma gillájeddiid ráđdeaddinkontuvrrain. Ráđdeaddinkontuvra fállá maiddái veahki sidjiide geat šaddet vihtanuššat diggeáššis, ja maiddái oapmehaččaide. Ráđdeaddinkontuvra lea sihke politihka ja osku dáfus bealátkeahhtá. Fálaldat lea nuvttá lassi fálaldahkan dábálaš veahkeásahusaide. Ráđdeaddinkontuvrrain lea jávohisvuodageatnegasvuohta ja sidjiide ii dárbbas almmuhit namas.

Leat oktiibuot 12 ráđdeaddinkontuvrra miehta riikka. Juohke kontuvrras barget olbmot geain lea hárvaneapmi ja duogáš veahkehit olbmuid geat leat gillán rihkolašvuođa dahje veardagu. Lea veahkaválddi gillájeddiid buhtaduskontuvra Várggáin geas lea hálddahaslaš ja fágalaš ovddasvástádus ráđdeaddinkontuvrrain.

*Ráđdeaddin-
kontuvra lea sihke
politihka ja osku
dáfus bealátkeahhtá.
Fálaldat lea nuvttá
lassi fálaldahkan
dábálaš veahke-
ásahusaide.*

Kontoret for voldsoffererstatning

Poastboksa 253

9951 Vardø

Telefovdna: 78 98 95 00

Telefaksa: 78 98 95 10

E-post: post@voldsoffererstatning.no

www.voldsoffererstatning.no

Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre

gávdnojit dáid gávpgoiin: Bergenis, Bådåddjos, Drammenis, Fredrikstadas, Hamaris, Haugesundas, Kristiansandas, Oslos, Stavangeris, Romssas, Troandimis ja Várggáin.

Telefovdna: 815 20 077

Čujuhuslistu ja telefovdnanummirat gávdnojit dás: www.kriminalitetsofre.no

